

EDUSKUNNAN ULKOASIAINVALIOKUNTA 4.10.2022**HE 155/2022 vp, HALLITUKSEN ESITYS EDUSKUNNALLE VALTION TALOUSARVIOKSI VUODELLE 2023; Ulkoministeriön pääluokka**

- Ulkoministeriön osalta talousarvioesityksessä painottuu Ukrainan tukeminen ja edustustoverkon toimintakyvyn ylläpitäminen koronapandemian jälkeen.
- Ulkoministeriön pääluokkaan 24. esitetään vuodelle 2023 yhteensä 1,318 miljardia euroa; vähennystä verrattuna vuoden 2022 talousarvioon on 3 milj. euroa.
- Pääluokan määrärahoista ulkoasiainhallinnon osuus on 21 %, kriisinhallinnan 5 %, kansainvälisen kehitysyhteistyön 65 % ja muiden menojen 9 %.
- Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikan päämääränä on vahvistaa Suomen kansainvälistä asemaa, turvata itsenäisyys ja alueellinen koskemattomuus, vahvistaa Suomen ja suomalaisten turvallisuutta ja hyvinvointia sekä ylläpitää yhteiskunnan toimivuutta.
- Suomen ja Euroopan turvallisuus- ja toimintaympäristössä on tapahtunut perustavanlaatuinen muutos Venäjän hyökättyä Ukrainaan. Venäjän hyökkäys rikkoo räikeästi kansainvälistä oikeutta, ja on vakava uhka kansainväliselle rauhalle ja turvallisuudelle. Venäjän hyökkäyksellä Ukrainaan on pitkäkestoisia vaikutuksia turvallisuusympäristöön Euroopassa ja Suomen lähialueilla ja sen vaikutukset heijastuvat turvallisuuden ohella laajasti myös globaaliin kehitykseen.
- Turvallisuuspoliittisen uudelleenarvioinnin seurauksena Suomi on päättänyt hakea Pohjois-Atlantin liiton (Nato) jäsenyyttä. Suomen Nato-jäsenyys lisäisi sekä Suomen turvallisuutta muuttuneessa toimintaympäristössä, että Itämeren alueen ja Pohjois-Euroopan vakautta ja turvallisuutta. Nato-jäsenyydestä aiheutuvia lisäresurssitarpeita tarkastellaan myöhemmin.
- Hallinnonalan yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet vuonna 2023 ovat:

Ulkoasiainhallinto

- edistää Suomen ja suomalaisten turvallisuutta ja hyvinvointia
- edistää Agenda2030:n toimeenpanoa ja toimii ilmastomuutoksen torjumiseksi
- edistää sääntöpohjaista kansainvälistä järjestelmää
- työskentelee ihmisoikeuksien, tasa-arvon, demokratian ja oikeusvaltiokehityksen vahvistamiseksi
- edistää Suomen kasvua tukevia avoimia taloussuhteita ja tukee suomalaisyritysten osallistumista kansainväliseen kauppaan ja arvoketjuihin.

24.01.01 Toimintamenot

- Ulkoasiainhallinnon toimintamenoihin esitetään 256 milj. euroa, mikä on 6,3 milj. euroa vähemmän kuin vuoden 2022 varsinaisessa talousarviossa. Vähennys aiheutuu hallituksen kertaluonteisten tulevaisuusinvestointien päättymisestä sekä RRF-rahoituksen pienentymisestä.
- Rahoituksesta 1,0 milj. euroa on EU:n elpymisvälineen tuloja Virtual Finland-palvelualustaan.
- Ulkoasiainhallinnon toiminta nojaa kattavaan edustustoverkkoon, joilla on keskeinen merkitys Suomen ja suomalaisten turvallisuudelle ja hyvinvoinnille. Ensi vuonna Suomen edustustoverkko kattaa 93 toimipistettä, mukaan lukien syyskuussa 2022 uudet edustustot Islamabadiin (Pakistan) ja Mumbaiin (Intia). Edustustoverkon menojen arvioidaan vuonna 2023 olevan 146 miljoonaa euroa (ilman kiinteistöjen peruskorjausmenoja). Jatkossa on tärkeää vahvistaa edustustoverkon henkilöstöresursseja.
- Ulkoministeriö kohdentaa vientivalvontaan ja pakotteiden hoitoon lisäresursseja vastatakseen liike-elämän tarpeisiin (5 htv). Yhteistyössä muun Team Finland -verkoston kanssa ulkoasiainhallinto jatkaa uusien vientimarkkinoiden kartoittamista ja tukee suomalaisyritysten vientiponnisteluja.
- Edustustojen hoitamien maahantuloprosessien nopeuttamista jatketaan osana hallituksen toimia osaavan työvoiman saatavuuden varmistamiseksi.
- Hallinnonalan tieto-, hybridi- ja kyberturvallisuuteen liittyviä kyvykkyyksiä kehitetään tehostaen teknisiä ja toiminnallisia edellytyksiä havaita ja estää hallinnonalan toimintaan liittyviä digitaalisen turvallisuuden uhkatekijöitä.
- Suomi toimii Barentsin euroarktisen neuvoston (BEAC) puheenjohtajana v. 2021-2023, Etelämannerta koskevan yleissopimuksen osapuolikokouksen (ATCM) puheenjohtajana ja isäntämaana v. 2023, Itämeren valtioiden neuvoston (CBSS) puheenjohtajana v. 2023-2024 ja YK:n ihmisoikeusneuvostossa v. 2022-2024 sekä valmistautuu Etyj-puheenjohtajuuteen v. 2025.

- **Kipupisteet:** Edustustoverkon rahoituksen ja riittävien resurssien turvaaminen myös jatkossa, kasvavat turvallisuusuhat, ml. tietoturva, ja niiden aiheuttamat menot edustustoissa, henkilöstön korvaustason ylläpitäminen.

24.01.74 Talonrakennukset

- Momentille esitetään kehyksen mukaisesti 8,0 milj. euroa.
- Määrärahakehys 8,0 milj. euroa/vuosi on sidottu kiinteistöjen tasearvoon (5 % tasearvosta).
- **Kipupiste:** Covid-19 -pandemia on hidastanut merkittävästi ulkomailla sijaitsevien kiinteistöjen korjauksia ja korjausvelka on kasvanut. Määrärahan mitoitusta on tarkasteltava heti seuraavan vaalikauden alussa.

24.10.20 Suomalaisten kriisinhallintajoukkojen ylläpitomenot

- Ulkoministeriön pääluokassa menoihin esitetään 50,7 milj. euroa vuosittain (UM + PLM yhteensä 114,7 milj. euroa). Vähennys 2,4 milj. euroa verrattuna vuoteen 2022 on siirtoa PLM:n hallinnonalalle.
- Operaatioissa toimivan henkilöstön määrän arvioidaan vuonna 2023 olevan enimmillään noin 400 henkilötyövuotta. Momentin käyttöperusteissa on varauduttu 450 henkilötyövuoteen.
- Suurimmat operaatiot ovat UNIFIL-operaatio Libanonissa ja koulutusoperaatio Irakissa.
- Momentilla on ns. varalla olo -rahaa 10,5 milj. euroa.

24.10.21 Siviilihenkilöstön osallistuminen kriisinhallintaan

- Tarkoitukseen esitetään yhteensä 19,3 milj. euroa.
- Hallitusohjelman mukaisesti määrärahat kasvavat 1,0 milj. euroa verrattuna vuoden 2022 talousarvioon.
- Operaatioissa toimivan henkilöstön määrän arvioidaan vuonna 2023 olevan noin 140 asiantuntijaa.
- Suurin osa Suomen siviilikriisinhallintaosallistumisesta suuntautuu EU:n operaatioihin. Alueelliset painopisteet ovat Ukrainassa, Georgiassa, Irakissa ja Somaliassa.

24.10.66 Rauhanvälitys

- Rauhanvälitykseen esitetään 1,9 milj. euroa, mikä on 2,5 milj. euroa vuotta 2022 vähemmän. Vähennys aiheutuu hallituksen kertaluonteisten tulevaisuusinvestointien päättymisestä.
- Kehyskauden lopussa määrärahat nousevat pysyvästi 2,0 milj. euroon/vuosi.
- Rauhanvälityksessä laajennetaan suomalaista osallistumista YK:n ja muihin rauhanvälitys- ja dialogiprosesseihin. Toimintaa suunnataan erillishankkeiden rahoittamisesta aktiivisempaan vaikuttamiseen rauhantilan edistämiseksi.
- **Kipupiste:** Rahoituksen tason lasku vuonna 2023 hallituksen kertaluonteinen tulevaisuusinvestointirahoituksen päättyessä.

24.90.68 Itämeren, Barentsin ja arktisen alueen yhteistyö (IBA)

- Momentille esitetään 3,0 milj. euroa. Momentilta on vähennetty hallituksen kertaluonteista tulevaisuusinvestointirahoitusta 1,8 milj. euroa.
- Alueelliseen yhteistyöhön osallistuminen on Suomelle tärkeä keino edistää vakautta, turvallisuutta, kestävä kehitystä ja taloudellisia yhteistyömahdollisuuksia Itämeren, Barentsin ja arktisella alueella. Suomen asemaa aktiivisena ympäristö- ja ilmastotoimijana vahvistetaan ja vastataan nouseviin haasteisiin.
- Keskeisiä yhteistyömekanismeja ovat alueneuvostot (Arktinen neuvosto, Barentsin euroarktinen neuvosto ja Itämeren valtioiden neuvosto) ja pohjoisen ulottuvuuden kumppanuudet.
- Toiminnassa painotetaan Suomen Barentsin euroarktisen neuvoston puheenjohtajuutta 2021-2023 tukevia hankkeita.
- Pääosa momentin määrärahasta siirretään muiden hallinnonalojen käyttöön.

24.90.23 Etyj-puheenjohtajuus

- Momentille esitetään 1,6 milj. euroa.
- Momentin määrärahaa käytetään Suomen vuoden 2025 Etyj-puheenjohtajuuden valmisteluihin.

- Puheenjohtajuuteen liittyvä troikkakausi kestää Etyjissä yhteensä kolme vuotta, myös puheenjohtajuutta edeltävän ja seuraavan vuoden. Valmistautuminen puheenjohtajuuteen aloitetaan vuonna 2023.
- Määrärahasta maksetaan keskitetysti Etyj-puheenjohtajuudesta ja siihen valmistautumisesta aiheutuvat menot, kuten henkilöstömenot ja matkat sekä Etyj-puheenjohtajuuskauteen liittyvien kokousten ja muiden tilaisuuksien järjestelyjen suunnittelusta ja toteutuksesta aiheutuvat menot.

24.90.50 Eräät valtionavut

- Momentille esitetään 1,64 milj. euroa.
- Momentilta myönnettävien valtionavustusten tulee liittyä Suomen ulko- ja turvallisuuspoliittisiin linjauksiin ja kansainvälisiin sitoumuksiin sekä yleisesti ulkoministeriön toimialaan.
- Painopisteinä ovat sääntöpohjainen kansainvälinen yhteistyö, konfliktinehkäisy, kriisinhallinta ja rauhanvälitys, ihmisoikeudet ja inhimillinen turvallisuus, Euroopan unioni globaalina toimijana, laaja-alainen transatlanttinen yhteistyö sekä ilmastomuutokseen liittyvät turvallisuusuhat.
- Määrärahasta 445 000 euroa on tarkoitus varata kansalaisjärjestöjen Eurooppa-tiedotukseen.
- Valtionavustuksista järjestetään erilliset hakukierrokset.

24.90.66 Eräät jäsenmaksut ja rahoitusosuudet

- Jäsenmaksuihin ja rahoitusosuuksiin esitetään 104,1 milj. euroa.
- Määrärahaa saa käyttää ulkoministeriön toimialaan liittyvien järjestöjen jäsenmaksujen ja vapaaehtoisten rahoitusavustusten maksamiseen.
- Suurin osa määrärahasta kohdistuu Suomen maksuosuuksiin YK:lle.
- **Kipupiste:** Kurssimuutokset vaikuttavat huomattavasti momentin määrärahatarpeeseen, sillä maksujen kokonaissummasta noin puolet on dollaripohjaista. Tulevaisuudessa paineet erilaiselle vapaaehtoisrahoitukselle nousevat myös Suomen turvaneuvostokampanjan myötä.

12.24.99 Ulkoministeriön hallinnonalan tulot

- Ulkoministeriön hallinnonalalle arvioidaan kertyvän 15,2 miljoonaa euroa sellaisia tuloja, jotka eivät sisälly ministeriön toimintamenoihin.
- Tulot kertyvät hallinnonalan viisumien käsittelymaksuista, kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksujen ja maksuosuuksien sekä kehitysavun palautuksista, YK:n sotilaallisesta kriisinhallinnasta maksamista palkkausmenokorvauksista, konsulisuojeludirektiivin (EU) 2015/637 johdosta toisilta jäsenvaltioilta mahdollisesti saatavista korvauksista, sekä muista tuloista, joita ei ole nettoutettu hallinnonalan menomomenteille.
- Erityisesti viisumien käsittelymaksutuloihin (arvio talousarvioesityksen laadintavaiheessa 8,5 miljoonaa euroa) jouduttaneen palaamaan sekä talousarvioesityksen täydennyksessä että lisätalousarvioissa.